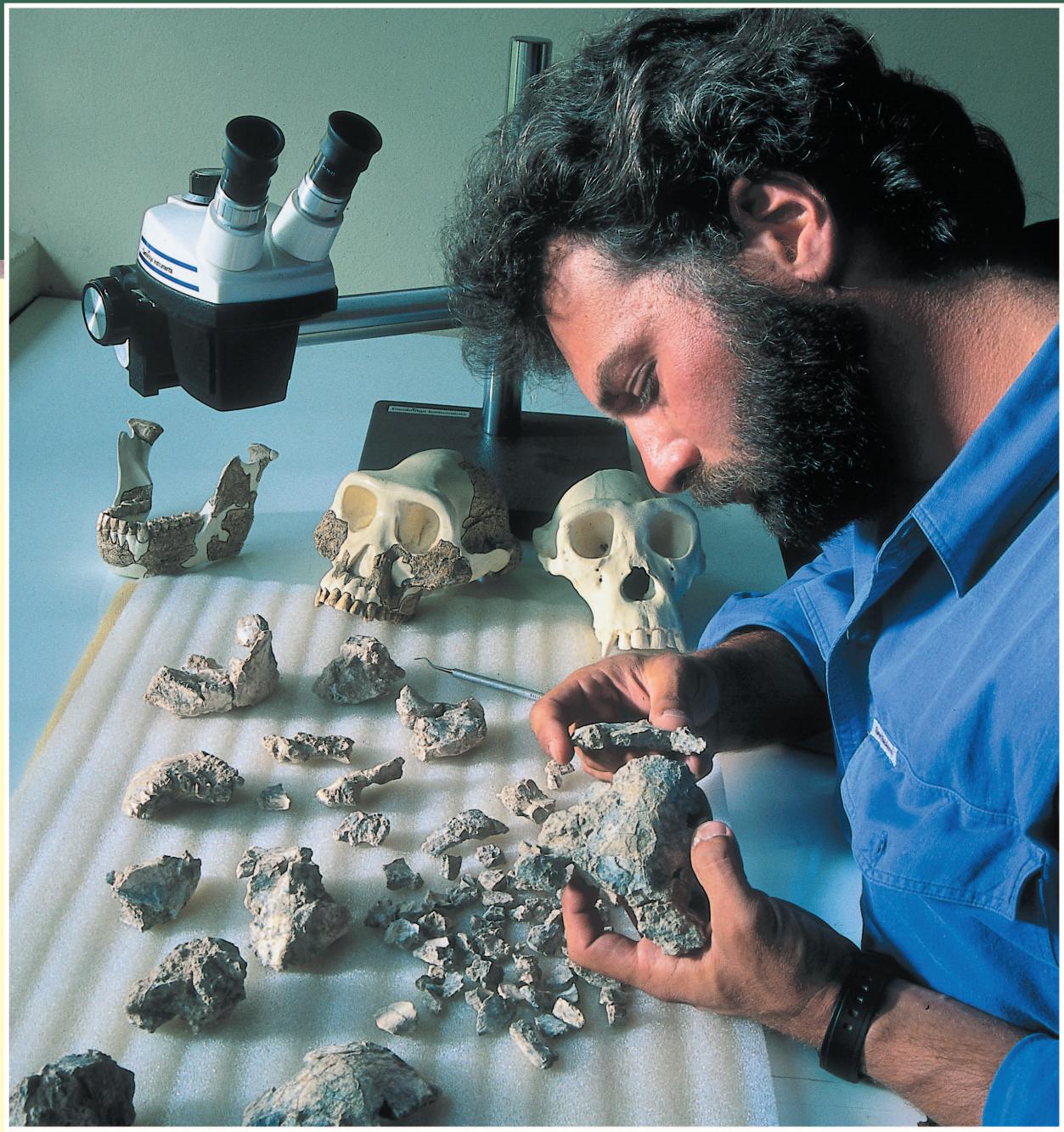


ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

«Πώς αλλάζει η ζωή με την πάροδο του χρόνου; Μια ποικιλία μαρτυριών που κυμαίνεται από το αρχείο των απολιθωμάτων μέχρι τις ανατομικές και γενετικές συγκρίσεις των ζώντων οργανισμών μάς δείχνουν ότι η ζωή έχει μια κοινή προέλευση και ότι η ποικιλομορφία των ζωντανών οργανισμών (συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπων) είναι αποτέλεσμα της βιολογικής εξέλιξης. Η επιστήμη της Βιολογικής Ανθρωπολογίας είναι ένα από τα πολυάριθμα πεδία που ασχολούνται με την εξέλιξη – σε αυτή την περίπτωση με την εξέλιξη των ανθρώπων και των στενών τους συγγενών. Πώς λαμβάνει χώρα η εξέλιξη; Το πρώτο μέρος του βιβλίου επικεντρώνεται στην εξελικτική διαδικασία. Το 1ο Κεφάλαιο παρέχει ένα υπόβαθρο πάνω στη σχέση της εξελικτικής επιστήμης με τη Βιολογική Ανθρωπολογία και την ιστορική ανάπτυξη της εξελικτικής σκέψης. Το 2ο Κεφάλαιο παρέχει μια ανασκόπηση μερικών βασικών εννοιών γενετικής του ανθρώπου, οι οποίες είναι απαραίτητες για την κατανόηση της εξέλιξης. Το 3ο Κεφάλαιο έχει γραφτεί πάνω σε αυτό το υπόβαθρο για να επικεντρωθεί στις λεπτομέρειες της εξελικτικής διαδικασίας. Το 4ο Κεφάλαιο επεκτείνει αυτές τις ιδέες στην εξέλιξη μεγάλων χρονικών περιόδων περιλαμβάνοντας την καταγωγή και την ταξινόμηση νέων ειδών.





Ο παλαιοανθρωποιόγος Bill Kimble του Ινστιτούτου για την Καταγωγή του Ανθρώπου (Institute of Human Origins) εξετάζει το αποκίνθιμα ενός ανθρώπινου προγόνου μας από την Αιθιοπία. Η Βιολογική Ανθρωποιόγοια είναι η επιστήμη της μελέτης της βιολογικής εξέπλιξης και ποικιλομορφίας του ανθρώπινου είδους. Το αρχείο των αποκίνθιμάτων είναι πυγή πληροφοριών για την εξέπλιξή μας.

Βιολογική ανθρωπολογία και εξέλιξη



Τι είναι η Ανθρωπολογία; Για τους περισσότερους ανθρώπους πρόκειται για τη μελέτη εξωτικών ακραίων εκφράσεων της ανθρώπινης φύσης. Για άλλους είναι η μελέτη των αρχαίων ερειπίων και των χαμένων πολιτισμών. Το γνωστικό αντικείμενο της Ανθρωπολογίας φαίνεται παράξενο σε πολλούς και οι θεράποντες αυτής της επιστήμης, οι ανθρωπολόγοι, φαίνονται ακόμη πιο παράξενοι. Η στερεότυπη εικόνα ενός ανθρωπολόγου είναι ένας εκκεντρικός τύπος με καπέλο, που καπνίζει καπνό πίπας, που κουβαλά χιμπατζήδες διασχίζοντας το δάσος ή που ανασκάπτει απολιθωμένα οστά των προγόνων μας, ηλικίας μερικών εκατομμυρίων ετών, ή που καταγράφει πληροφορίες για τα γενετήσια έθιμα χαμένων «ανθρώπινων φυλών» και μαγνητοφωνεί διάφορες λέξεις από τους τελευταίους ομιλητές μιας αρχαίας γλώσσας. Μια άλλη δημοφιλής μορφή ανθρωπολόγου που παρουσιάζεται από τα μέσα ενημέρωσης είναι ο Ιντιάνα Τζόουνς, ο ατρόμητος αρχαιολόγος, πρωταγωνιστής στην κινηματογραφική ταινία «Κυνηγοί της χαμένης κιβωτού» και άλλων κινηματογραφικών ταινιών. Εδώ πρόκειται για έναν επιστήμονα ο οποίος είναι ειδικευμένος στα έθιμα και στις γλώσσες πολλών ανθρώπινων κοινωνιών, σύγχρονων και παρελθουσών, που αισθάνεται ότι βρίσκεται στο σπίτι του σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και ο οποίος ζει διδάσκοντας, βρίσκοντας χαμένους θησαυρούς, σώζοντας όμορφες γυναίκες και μαχόμενος τους Ναζί (Εικόνα 1.1).

Φυσικά, ο Ιντιάνα Τζόουνς είναι μια φανταστική μορφή και περισσότερο ένας κυνηγός θησαυρών παρά ένας επιστήμονας αρχαιολόγος. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιοι πραγματικοί ανθρωπολόγοι που έχουν συνδέσει το όνομά τους με την επιστήμη αυτή και οι οποίοι είναι πασίγνωστοι: η Jane Goodall, η Margaret Mead και ο Louis Leakey. Αυτοί οι ανθρωπολόγοι έχουν μελετήσει τους χιμπατζήδες, τον πολιτισμό των νησιών Σαμόα και τα απολιθώματα των προγόνων του σημερινού ανθρώπου. Η έρευνά τους ανακαλεί στον νου μας εικόνες της Ανθρωπολογίας οι οποίες ποικίλλουν σε τόσο μεγάλο βαθμό όπως και οι φανταστικές περιπέτειες του Ιντιάνα Τζόουνς. Οι ανθρωπολόγοι πράγματι μελετούν όλα αυτά τα πράγματα και ακόμη περισσότερα. Η μεγάλη ποικιλία των θεμάτων που διερευνώνται από τους ανθρωπολόγους φαίνεται ότι ξεπερνά τα όρια της λογικής. Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων και ανάλυσης επίσης ποικίλουν. Τι είναι όμως αυτό που ενώνει όλα αυτά τα πεδία μελέτης;

Με μια εμφανή λογική, όλοι αυτοί οι επιστήμονες ενδιαφέρονται για το ίδιο αντικείμενο – τα ανθρώπινα όντα. Πράγματι, σε ένα οποιοδήποτε εγχειρίδιο

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Τι είναι η ανθρωπολογία;
- **ΑΦΙΕΡΩΜΑ:** Οι βιολογικοί ανθρωπολόγοι σε ώρα δουλειάς
- Επιστήμη και εξέλιξη

ΕΙΚΟΝΑ 1.1

Ο Ιντιάνα Τζόουνς, ο φανταστικός αρχαιολόγος που αντιπροσωπεύει ένα πρότυπο ανθρωπολόγου στη μαζική κουλτούρα (Everett Collection)



η ανθρωπολογία ορίζεται ως η «μελέτη των ανθρώπων». Αν και είναι εύκολο κάποιος να θυμάται αυτό τον ορισμό, ωστόσο δεν είναι και πολύ χρήσιμος.

Πέραν τούτου, υπάρχουν επιστήμονες και σε άλλα πεδία, όπως οι ερευνητές στην ανατομία και στη βιοχημεία, που επίσης μελετούν τους ανθρώπους. Και υπάρχουν πολλά ερευνητικά πεδία των κοινωνικών επιστημών που το μοναδικό τους ενδιαφέρον εστιάζεται στον ανθρώπο. Η ιστορία, η γεωγραφία, οι πολιτικές επιστήμες, τα οικονομικά, η κοινωνιολογία και η ψυχολογία είναι όλες αφιερωμένες στη μελέτη των ανθρώπινων όντων και κανείς δεν θα ισχυριζόταν ότι αυτά τα πεδία είναι απλώς κλάδοι της ανθρωπολογίας.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ;

Ανθρωπολογία: Η επιστήμη που μελετά την εξέλιξη και τη βιολογική και πολιτισμική ποικιλομορφία του ανθρώπου.

Κουλτούρα: Μία συμπεριφορά η οποία μοιράζεται, μαθαίνεται και μεταβιβάζεται.

Ποιος θα ήταν, λοιπόν, ο πλέον κατάλληλος ορισμός της Ανθρωπολογίας; Η **ανθρωπολογία** θα μπορούσε να περιγραφεί ως η επιστήμη που μελετά την ανθρώπινη πολιτισμική και βιολογική ποικιλομορφία και εξέλιξη. Το πρώτο μέρος αυτού του ορισμού περιλαμβάνει τόσο τη βιολογία όσο και τον πολιτισμό του ανθρώπου. Η **κουλτούρα** είναι μια συμπεριφορά που έχει διδαχθεί. Ο πολιτισμός περιλαμβάνει τα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα, τα συστήματα γάμων, τη θρησκεία, τη φιλοσοφία και όλες τις υπόλοιπες συμπεριφορές που αποκτώνται μέσω της διαδικασίας της μάθησης παρά από ένστικτο. Η έμφαση στη σύνδεση της βιολογίας με τον πολιτισμό είναι ένα σπουδαίο χαρακτηριστικό της Ανθρωπολογίας, που τη διακρίνει από πολλά άλλα συναφή πεδία. Ένας βιοχημικός μπορεί να ενδιαφέρεται για ειδικές όψεις της βιολογίας του ανθρώπου και να θεωρεί τη μελέτη των ανθρώπινων πολιτισμικών συμπεριφορών ως λιγότερο σπουδαία. Για έναν κοινωνιολόγο, το κύριο σημείο της προσοχής του είναι οι πολιτισμικές συμπεριφορές και όχι η βιολογία του ανθρώπου. Η Ανθρωπολογία, όμως, χαρακτηρίζεται από το ενδιαφέρον και για τις δύο αυτές όψεις, τη βιολογία και τον πολιτισμό ως ζωτικής σημασίας στοιχεία για την κατανόηση της ανθρώπινης κατάστασης.

Βιολογία και πολιτισμός

Για τον ανθρωπολόγο, οι άνθρωποι πρέπει να κατανοηθούν με όρους τόσο της βιολογίας όσο και της συμπεριφοράς που έχουν διδαχθεί. Βασιζόμαστε εκτενώς στις συμπεριφορές που έχουμε διδαχθεί σε όλες σχεδόν τις δραστηριότητες και εκφράσεις τις ζωής μας. Ακόμη και η έκφραση της σεξουαλικής μας συμπεριφοράς πρέπει να γίνει κατανοητή κάτω από το φως των ανθρώπινων πολιτισμικών (ή κοινωνικών) συστημάτων. Αν και η πραγματική βάση της σεξουαλικής μας συμπεριφοράς είναι καθαρά βιολογική, οι τρόποι με τους οποίους εκφράζεται, μορφοποιούνται από τις συμπεριφορές που έχουμε διδαχθεί. Η ίδια η επινοητικότητα των ανθρώπων, με την τεράστια τεχνολογική ανάπτυξη, είναι μια μαρτυρία για την τεράστια επίδραση της μάθησης. Ωστόσο, δεν είμαστε μόνο πολιτισμικά όντα. Είμαστε και βιολογικοί οργανισμοί. Έχουμε ανάγκη να αναπνέουμε, να τρώμε και επηρεαζόμαστε από το εξωτερικό μας περιβάλλον. Επιπροσθέτως, η βιολογία μας θέτει σαφείς περιορισμούς σε ενδεχόμενες συμπεριφορές. Για παράδειγμα, όλοι οι ανθρώπινοι πολιτισμοί έχουν κάποιο τύπο κοινωνικής δομής που παρέχει φροντίδα στα παιδιά μέχρι αυτά να ενηλικιωθούν και να αυτοπροστατεύονται. Αυτό δεν είναι απλώς μια έκφραση καλοσύνης προς τα παιδιά. Η βιολογική μας θέση ως θηλαστικά μάς επιβάλλει μια τέτοια προσοχή στα παιδιά για την επιβίωση του ειδούς μας. Σε αντίθεση με άλλα είδη θηλαστικών των οποίων τα νεογνά χρειάζονται μικρή φροντίδα έως καθόλου, τα νεογνά του ανθρώπου είναι αδύναμα εκ φύσεως και αδυνατούν να φροντίσουν τον εαυτό τους.

Η Ανθρωπολογία δεν ενδιαφέρεται μόνο για τη βιολογία και τον πολιτισμό, αλλά και για την αλληλεπίδρασή τους. Ως άνθρωποι δεν είμαστε μόνο πολιτισμικά ή βιολογικά όντα, ούτε είμαστε το απλό άθροισμα και των δύο αυτών στοιχείων. Οι άνθρωποι είναι βιοπολιτισμικοί οργανισμοί, που σημαίνει ότι ο πολιτισμός και η βιολογία μας αλληλοεπηρεάζονται. Η **βιοπολιτισμική προσέγγιση** της μελέτης των ανθρώπινων όντων είναι το κυρίαρχο θέμα αυτού του βιβλίου και θα εξετάσετε πολλά παραδείγματα της βιοπολιτισμικής αλληλεπίδρασης. Για την ώρα, όμως, θα εξετάσουμε ένα τέτοιο παράδειγμα, όπως είναι η πληθυσμιακή αύξηση (το οποίο θα εξεταστεί με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στο 17ο Κεφάλαιο). Η αύξηση ενός πληθυσμού εξαρτάται, κατά ένα μέρος, από το πόσοι άνθρωποι γεννιούνται σε σχέση με το πόσοι άνθρωποι πεθαίνουν. Εάν γεννιούνται περισσότεροι από όσους πεθαίνουν σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, τότε ο πληθυσμός θα αυξάνεται. Προφανώς, η πληθυσμιακή αύξηση προκαλείται εν μέρει από βιολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν τους ρυθμούς γέννησης και θανάτου. Μια ποικιλία πολιτισμικών παραγόντων, όπως είναι το οικονομικό σύστημα και τα πρότυπα γάμων, επηρεάζουν επίσης την πληθυσμιακή αύξηση. Πολλοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών αλλαγών και των ιδεολογικών απόψεων, επηρεάζουν τον ρυθμό γέννησης. Οι βελτιώσεις στην ιατρική και στην ιατρική φροντίδα αλλάζουν τον ρυθμό θανάτων. Ολόκληρη η διαδικασία της πληθυσμιακής αύξησης και οι βιολογικές και πολιτισμικές της επιπτώσεις είναι περισσότερο περίπλοκες απ' ό,τι περιγράφεται εδώ. Το βασικό σημείο, εντούτοις, πρέπει να είναι σαφές: μελετώντας τη διαδικασία της πληθυσμιακής αύξησης μπορούμε να δούμε πώς οι πολιτισμικοί παράγοντες επηρεάζουν τους βιολογικούς και αντίστροφα.

Η βιοπολιτισμική προοπτική της Ανθρωπολογίας υπογραμμίζει μια από τις μοναδικές δυνάμεις της Ανθρωπολογίας ως επιστήμης: είναι μια **ολιστική** επι-



Βιοπολιτισμική προσέγγιση: Η μελέτη των ανθρώπων με όρους αλληλεπίδρασης εταξύ βιολογίας και πολιτισμού σε μια εξελικτική προσαρμογή.

Ολιστική: Η ενοποίηση όλων των όψεων της άποψης για την κατανόηση της ανθρώπινης ποικιλομορφίας και εξέλιξης.